

Obciążenia podatkowe małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Ukrainie

Marzena Remlein^{*}, Kateryna Romanchuk^{**}

*Na tym świecie pewne są tylko
śmierć i podatki*
Benjamin Franklin

Streszczenie: *Cel* – Celem artykułu jest prezentacja i analiza systemu opodatkowania przedsiębiorstw sektora SME działających na terenie Polski i Ukrainy. Podjęto również próbę porównania rozwiązań w zakresie prawa podatkowego obowiązującego w Polsce i na Ukrainie.

Metodologia badania – Wykorzystano metodę analizy literatury oraz przepisów prawnych, metodę porównań i analogii.

Wynik – Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i Ukrainy ciągle rośnie, jednak istotnym ograniczeniem rozwoju przedsiębiorstw sektora SME są obciążenia podatkowe i to zarówno ich wysokość, jak i wielość i zawiałość rozwiązań.

Oryginalność/Wartość – Dokonano prezentacji, oceny i porównania obciążeń podatkowych przedsiębiorstw sektora SME działających w Polsce i na Ukrainie.

Słowa kluczowe: sektor SME, opodatkowanie małych i średnich przedsiębiorstw, podatek dochodowy od osób prawnych, podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek VAT

Wprowadzenie

Coraz bardziej rośnie znaczenie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. O roli jaką pełnią SME¹ w rozwoju społeczno-gospodarczym państw i regionów może świadczyć ich udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, liczba zatrudnionych pracowników, udział w wytwarzaniu PKB, czy wreszcie w budowaniu innowacyjności we wszystkich branżach działalności gospodarczej. Małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzują się dużą elastycznością i zdolnością dostosowania się do zmieniających warunków rynkowych. Potrafią szybko reagować na zmiany w otaczającej ich rzeczywistości i przystosować się do potrzeb i wymagań rynku.

Rola, jaką odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce stała się przesłanką do podjęcia rozważań na temat obciążeń podatkowych sektora SME w Polsce i na Ukrainie.

^{*} dr hab. Marzena Remlein, prof. UEP, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań, e-mail: marzena.remlein@ue.poznan.pl

^{**} prof. dr hab. Kateryna Romanchuk, Żytomierski Państwowy Technologiczny Uniwersytet, Wydział Rachunkowości i Finansów, Katedra Międzynarodowej Ekonomii, 103, Chernyakhovsky str., Zhytomyr, 10005, Ukraina, e-mail: kvromanchuk@gmail.com.

¹ Ze względu na to, że artykuł dotyczy małych i średnich przedsiębiorstw działających w Polsce oraz na Ukrainie, w treści opracowania stosowany jest skrót SME (*small and medium enterprises*).

Problem badawczy w niniejszym artykule sprowadza się do zbadania i porównania obciążeń podatkowych małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w Polsce i na Ukrainie.

Przedmiotem badań są obciążenia podatkowe SME, a w szczególności podatek dochodowy od osób prawnych, od osób fizycznych, podatek VAT, podatek akcyzowy.

Podmiotem rozważań są małe i średnie przedsiębiorstwa rozumiane zgodnie z regulacjami prawnymi obowiązującymi na terenie Polski i Ukrainy.

Celem artykułu jest prezentacja i analiza systemu opodatkowania przedsiębiorstw sektora SME działających na terenie Polski i Ukrainy. Podjęto również próbę porównania rozwiązań w zakresie prawa podatkowego obowiązującego w Polsce i na Ukrainie.

Osiągnięcie celu artykułu wymagało zastosowania adekwatnych metod badawczych. Wykorzystano metodę analizy literatury oraz przepisów prawnych, metodę porównań i analogii.

1. Klasyfikacja małych i średnich przedsiębiorstw

26 czerwca 2013 roku Rada UE przyjęła nową dyrektywę (2013/34/UE) według której klasyfikuje się przedsiębiorstwa przyjmując za kryterium podziału sumę bilansową, przychody netto ze sprzedaży oraz średnią liczbę zatrudnionych w roku obrotowym. Zastosowanie powyższych kryteriów pozwoliło na wyodrębnienie przedsiębiorstw mikro, małych, średnich, dużych oraz jednostek interesu publicznego.

Kryteria przyjęte w dyrektywie unijnej zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1

Podział przedsiębiorstw sektora SME ze względu na wielkość

Kryterium podziału	Mikro- przedsiębiorstwo	Małe przedsiębiorstwo	Średnie przedsiębiorstwo
Średnioroczne zatrudnienie (osoby)	0–9	10–49	50–249
Przychody ze sprzedaży netto (mln euro)	2	10	50
Suma bilansowa (mln euro)	2	10	43

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego 2013/34/UE.

W Polsce takie same kryteria i ich wartości graniczne zostały przyjęte w przepisach ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Ustawa z 2.07.2004 r., art. 104–108).

Na Ukrainie, od 2014 roku główne zasady dotyczące działalności gospodarczej regulowane są przepisami Kodeksu Gospodarczego Ukrainy (KG). W myśl obowiązujących na Ukrainie rozwiązań prawnych jako kryterium podziału przyjęto średnią liczbę zatrudnienia w ciągu okresu sprawozdawczego oraz roczny dochód z działalności gospodarczej. Zgodnie z powyższymi kryteriami wyróżnia się podmioty ma-

łej, średniej i dużej przedsiębiorczości. Dodatkowo, w grupie małych przedsiębiorstw wyodrębniono grupę mikroprzedsiębiorstw (Kodeks z 16.01.2003 r., nr 436–IV, art. 55).

Kryteria podziału ukraińskich podmiotów gospodarczych zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2

Kryteria klasyfikacji podmiotów gospodarczych ze względu na wielkość stosowane na Ukrainie

Podmioty gospodarcze	Średnia liczba zatrudnionych w ciągu okresu sprawozdawczego	Roczny dochód z działalności
Podmioty małej przedsiębiorczości		
osoby fizyczne	nieprzekracza 50	10 mln euro
osoby prawne		
w tym podmioty mikroprzedsiębiorczości		
osoby fizyczne	nie przekracza 10 pracowników	2 mln euro
osoby prawne		
Podmioty dużej przedsiębiorczości		
osoby prawne	przekracza 250 pracowników	50 mln euro
Podmioty średniej przedsiębiorczości		
Osoby którzy nie są osobami małej i dużej przedsiębiorczości		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kodeksu z 16.01.2003 r., nr 436–IV, art. 55.

2. Sektor SME w Polsce i na Ukrainie

W Polsce według danych GUS (2014) w 2013² roku działało 1771 tys. przedsiębiorstw niefinansowych określanych jako aktywne. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły aż 99,8% tych podmiotów. Ze względu na formę prawną 91,2% jednostek sektora SME należało do osób fizycznych, natomiast osoby prawne i jednostki niemające osobowości prawnej stanowiły 8,8% sektora SME.

Dane dotyczące przedsiębiorstw funkcjonujących w Polsce w latach 2013 roku zaprezentowano w tabeli 3.

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli można zauważyć, że najliczniejszą grupę przedsiębiorstw funkcjonujących w Polsce w badanym roku stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, których udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wynosił 95,6%. Udział małych i średnich przedsiębiorstw był zaś na poziomie 99,8%. Zatrudnienie w sektorze SME wynosiło 3 832 678 etatów, co stanowiło 59,6% zatrudnienia we wszystkich przedsiębiorstwach. O znaczeniu sektora SME w polskiej gospodarce świadczyć może również udział małych i średnich przedsiębiorstw w wartości produkcji i wartości dodanej. Ponad połowa wartości produkcji (56,4%) oraz wartości dodanej (54,6%) jest wytworzona przez przedsiębiorstwa z tego sektora. Powyższe dane pokazują jak wielką rolę odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa w polskiej rzeczywistości gospodarczej.

² Ze względu na brak danych GUS dot. 2014r. w artykule przyjęto jako aktualny 2013 rok.

Tabela 3

Dane o przedsiębiorstwach według klas wielkości w Polsce w 2013 roku

Rodzaj przedsiębiorstwa	Liczba przedsiębiorstw		Zatrudnienie		Wartość produkcji		Wartość dodana	
	szt.	udział (%)	etaty	udział (%)	mln zł	udział (%)	mln zł	udział (%)
Małe, w tym:	1 752 913	98,9	2 307 298	35,9	1 093 478	39,0	330 159	37,1
mikro	1 693 785	95,6	1 203 664	18,7	774 467	27,6	223 281	25,1
Średnie	15 329	0,9	1 525 380	23,7	487 451	17,4	155 622	17,5
SME	1 768 242	99,8	3 832 678	59,6	1 580 929	56,4	485 781	54,6
Duże	3218	0,2	2 596 282	40,4	1 220 764	43,6	403 201	45,4
Ogółem	1 771 460	100	6 428 960	100,0	2 801 693	100,0	888 982	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS http://swaid.stat.gov.pl/Dashboards_PN/Podstawowe%20dane%20roczne/Tablice%20i%20wykresy%20predefiniowane/1.02.aspx.

Analizując sektor SME na Ukrainie, można zauważyć, że udział małych firm w liczbie osób prawnych zarejestrowanych zwiększa się; w 2010 roku wynosił 94,3%, natomiast w 2014 roku – 95,1%. Spowodowane jest to jednak zmniejszeniem ogólnej liczby przedsiębiorstw z osobowością prawną (prawie o 10%, w tym średnich o 24,2%, dużych o 15,19%, małych zaś o 9,13%) (GUS Ukrainy). Dane dotyczące przedsiębiorstw funkcjonujących na Ukrainie w roku 2013 zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4

Dane o przedsiębiorstwach według klas wielkości na Ukrainie w 2013 roku

Rodzaj przedsiębiorstwa	Liczba przedsiębiorstw		Zatrudnienie		Wartość produkcji		Wartość dodana	
	szt.	udział (%)	tys. osób	udział (%)	mln hrn	udział (%)	mln hrn	udział (%)
Małe, w tym:	373 809	95,0	2010,7	27,1	448 588,3	16,6	192 562,1	16,0
mikro	318 477	85,2	795,3	10,7	138 276,4	5,1	131 395,0	4,4
Średnie	18 859	4,8	3012,1	40,7	1050 352,3	39,0	131 334,1	44,2
SME	392 668	99,9	5022,8	67,8	1 498 940,6	55,6	123 896,2	60,2
Duże	659	0,2	2383,7	32,2	1 196 146,2	44,4	179 545,4	39,8
Ogółem	393 327	100,0	7406,5	100,0	2 695 086,8	100,0	1203 441,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Ukrainy.

Podobnie jak w Polsce, na Ukrainie sektor SME stanowił ogromny odsetek ogółu przedsiębiorstw (99,9%). Różnicę jednak widać przy porównaniu liczb bezwzględnych. Otóż w Polsce w 2013 roku funkcjonowało 1768 242 małych i średnich przedsiębiorstw, gdy w tym samym czasie na Ukrainie 392 668. Analizując wartości względne, w Polsce było więcej o 3,9% małych przedsiębiorstw, z kolei na Ukrainie jest zdecydowanie większy udział średnich przedsiębiorstw aniżeli w Polsce; różnica wynosi 3,8%. Udział dużych przedsiębiorstw w ogóle podmiotów gospodarczych w obu krajach jest podobny, jednak w Polsce jest to 3218 jednostek, a na Ukrainie jedynie 659. Analizując zatrudnienie w sektorze SME można zaob-

serwować, że zarówno w Polsce, jak i na Ukrainie większość pracowników jest zatrudnionych w małych i średnich przedsiębiorstwach. Udział zatrudnienia w sektorze SME w 2013 roku wynosił w Polsce 59,6%, natomiast na Ukrainie 67,8%. Odwrotną tendencję można zauważyć biorąc pod uwagę udział zatrudnienia w małych przedsiębiorstwach. W 2013 roku wynosił on w Polsce 35,9%, natomiast na Ukrainie 27,1%.

Podobnie można ocenić znaczenie sektora SME dla gospodarki Polski i Ukrainy analizując udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu wartości dodanej. W Polsce sektor SME odpowiada za 54,6% wartości dodanej wytwarzanej przez wszystkie przedsiębiorstwa działające na terenie kraju, na Ukrainie odpowiednio – 60,2%.

Przytoczone liczby wskazują jak duży potencjał tkwi w małych i średnich przedsiębiorstwach i jakie mają one znaczenie i wpływ na gospodarkę zarówno Polski, jak i Ukrainy.

3. Opodatkowanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Obecnie obowiązujący polski system podatkowy nakłada na obywateli i podmioty gospodarcze różnego rodzaju podatki, co zaprezentowano w tabeli 5.

Tabela 5

Klasyfikacja podatków w Polsce

	Podatki dochodowe	Podatek dochodowy od osób prawnych
		Podatek dochodowy od osób fizycznych
		Podatek od wydobycia niektórych kopalin
		Podatek tonażowy
Podatki bezpośrednie	Podatki przychodowe	Podatek rolny
		Podatek leśny
	Podatki majątkowe	Podatek od nieruchomości
Podatek od środków transportowych		
Podatek od spadków i darowizn		
Podatki pośrednie	Podatki konsumpcyjne	Podatek od czynności cywilnoprawnych
		Podatek od towarów i usług
		Podatek akcyzowy
		Podatek od gier

Źródło: opracowanie własne.

Jak istotne są zagadnienia podatkowe dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz całej gospodarki mogą świadczyć publikacje z tego zakresu (Furman 2012; Matejun, Kaczmarek 2010; Stolarski 2012). Przedmiotem niniejszego opracowania są podatki dochodowe (od osób prawnych i fizycznych) oraz podatków od towarów i usług (VAT).

Aktem prawnym regulującym w Polsce podstawowe kwestie związane z podatkiem dochodowym od osób prawnych jest Ustawa z 15 lutego 1992 roku o podatku

dochodowym od osób prawnych. Zgodnie z przepisami tej ustawy podstawowa stawka podatku dochodowego wynosi 19% podstawy opodatkowania (ustawa z 15.02.1992).

Bardziej zawiłe rozwiązania przewidziano dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a zatem w stosunku do licznej grupy małych i średnich przedsiębiorstw. Aktem prawnym regulującym zagadnienie podatku dochodowego od osób fizycznych jest Ustawa z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą mogą w Polsce rozliczać się z podatku dochodowego na cztery sposoby, a mianowicie:

- a) na zasadach ogólnych, według:
 - skali podatkowej (dwie stawki 18% i 32%),
 - podatku liniowego (19%);
- b) według zryczałtowanych form opodatkowania:
 - karty podatkowej,
 - ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

Obie uproszczone formy ewidencji podatkowej regulowane są przez Ustawę z 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Przepisy ustawy nie wskazują wprost, jednak ich głębsza analiza pozwala stwierdzić, że warunki, które muszą spełnić przedsiębiorstwa chcące rozliczać się za pomocą karty podatkowej i ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych jednoznacznie wskazują, że są to formy skierowane przede wszystkim do mikroprzedsiębiorców.

Karta podatkowa przeznaczona jest dla przedsiębiorców, którzy prowadzą jednorodną, nieskomplikowaną działalność gospodarczą (np. usługi ślusarskie, krawieckie, zegarmistrzowskie) oraz zatrudniają – w zależności od rodzaju działalności – maksymalnie pięć osób (nie wliczając do limitu zatrudnienia między innymi niektórych członków rodziny, osób przyuczanych do zawodu oraz pracowników obsługi, tj. personel sprząający czy administracyjny) (ustawa z 20.11.1998 r., art. 23, ust.1).

W przypadku opodatkowania kartą podatkową, na wysokość podatku nie wpływa ani wysokość przychodu, ani koszty jego uzyskania, gdyż podatek ustalany jest decyzją organu podatkowego. Jego wysokość zależy od zakresu działalności, liczby mieszkańców miejscowości, w której prowadzona jest działalność oraz liczby zatrudnionych pracowników. Stawka podatku dla „kartowiczów” określana jest kwotowo i zależy od rodzaju prowadzonej działalności i ludności miejscowości, w której ta działalność jest wykonywana.

Druga uproszczona forma opodatkowania, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych przeznaczona jest dla osób fizycznych (ustawa z 20.11.1998 r., art. 6):

- prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą,
- osiągających przychody z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, jeżeli umowy te nie są zawierane w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej,
- będących osobami duchownymi.

Określenie maksymalnej kwoty rocznych obrotów dla przedsiębiorców chcących wybrać tę formę ewidencji na 150 tys. euro można odczytać jako adresata mikroprzedsiębiorstwo.

Stawka podatku dla „ryczałtowców” ustalana jest procentowo od osiągniętych przez nich przychodów, pomniejszonych o nieliczne odliczenia (m.in. część składek na ubezpieczenia społeczne oraz darowizny na rzecz kultów) i jest zależna od rodzaju prowadzonej działalności. Wysokość ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych wynosi (ustawa z 20.11.1998 r., art.12, ust. 1):

- 20% przychodów osiągniętych przez przedstawicieli wolnych zawodów,
- 17% przychodów ze świadczenia niektórych usług niematerialnych m.in. pośrednictwa w handlu hurtowym, hoteli, wynajmu samochodów osobowych,
- 8,5% od przychodów m.in. z działalności usługowej, w tym od przychodów z działalności gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%; od przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze,
- 5,5% od przychodów m.in. z działalności wytwórczej, robót budowlanych,
- 3,0% od przychodów m.in. z działalności usługowej w zakresie handlu oraz z działalności gastronomicznej.

Jeżeli przedsiębiorca rozlicza się z podatku dochodowego na zasadach ogólnych, to ma do wyboru dwie możliwości:

- jednolitą skalę ze stawką podatkową 19% lub
- progresywną skalę podatkową ze stawkami 18% i 32%.

Niezależnie od przyjętego wariantu rozliczenia, podstawą opodatkowania jest dochód rozumiany jako nadwyżka sumy przychodów z tego źródła nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym.

W przypadku progresywnej skali podatkowej, progi podatkowe na dany rok podatkowy określa ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych (tab. 6).

Tabela 6

Skala podatkowa na 2013 rok

Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	85 528	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556 zł 02gr
85 528		1439 zł 02 gr plus 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: Ustawa z 26 lipca 1991r.

Przedsiębiorstwa w Polsce podlegają kolejnemu podatkowi – od towarów i usług (VAT). Przepisy dotyczące opodatkowania podatkiem VAT zawarte są w ustawie z 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług.

Podatnikami podatku VAT w Polsce są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. Podstawowa stawka podatku VAT wynosi 23%, ale jednocześnie funkcjonują dwie obniżone stawki w wysokości 8% (np. na owoce, warzywa), 5% (np. na produkty rolnicze oraz książki) oraz specjalna stawka 0% dla eksportu i wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów (ustawa z 11.03.2004 r., art. 41).

Podsumowując można stwierdzić, że zarówno wielość podatków (rys. 1), jak i zawilość przepisów prawa podatkowego nie ułatwia przedsiębiorcom prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto, niestabilne prawo podatkowe oraz zmieniające się interpretacje podatkowe i niejednolita linia orzecznictwa sądowego stanowią źródło ryzyka podatkowego (Furman, 2012, s. 211–212). W szczególności dotyczy to przedsiębiorstw sektora SME, które w przeciwieństwie do dużych firm nie dysponują sztabem ludzi zajmujących się sprawami finansowymi, a w szczególności optymalizacją podatkową.

4. Opodatkowanie przedsiębiorstw sektora SME na Ukrainie

Działalność SME ze względu na wyjątkową rolę w rozwoju gospodarki kraju jest przedmiotem badań naukowców reprezentujących różne dziedziny nauki. W ostatnich latach na Ukrainie wśród naukowców rośnie zainteresowanie problemem opodatkowania przedsiębiorstw sektora SME (Білик, 2012; Білик, 2014; Ляшенко, 2011; Соколовська, 2012; Святенко, 2014), co dowodzi aktualności zagadnienia podejmowanego w artykule.

Przepisy dotyczące opodatkowania podmiotów gospodarczych na Ukrainie zawarte są w Kodeksie Podatkowym Ukrainy. Zgodnie z przepisami Kodeksu Podatkowego podmioty małej przedsiębiorczości w zależności od rodzaju prowadzonej działalności oraz osiągniętego rocznego dochodu mają do wyboru ogólny bądź uproszczony system opodatkowania. Systemy opodatkowania małych przedsiębiorstw na Ukrainie przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7

Systemy opodatkowania małych przedsiębiorstw na Ukrainie

Ogólny system opodatkowania	Uproszczony system opodatkowania
Rodzaje podatków	
Podatek dochodowy od osób prawnych	Jedyny podatek
Podatek dochodowy od osób fizycznych	
VAT	
Podatek od renty	Są stosowane z uwzględnieniem ograniczeń
Podatek od majątku	
	Akcyza
	Podatek ekologiczny
	Cło
	Opłata za parkowanie środków transportu
	Podatek turystyczny
	Ubezpieczenia społeczne (jedyny wniosek społeczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kodeksu Podatkowego Ukrainy.

Uproszczony system opodatkowania mogą stosować przedsiębiorstwa, których dochód w ciągu roku kalendarzowego nie przekracza 20 mln hrywien³. Ponadto, istnieją znaczne ograniczenia odnośnie do rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Nie mogą być podatnikami jedyne go podatku:

1. Podmioty gospodarcze (osoby prawne), które prowadzą działalność polegającą na:
 - organizacji i prowadzeniu gier hazardowych, loterii (oprócz rozpowszechnienia loterii), gry bukmacherskie,
 - wymianie waluty zagranicznej,
 - produkcji, eksporcie, imporcie, sprzedaży towarów podlegających akcyzie (oprócz detalicznej sprzedaży materiałów paliwa w ilości do 20 litrów i działalności osób fizycznych, związanej z detaliczną sprzedażą piwa i win stołowych),
 - wydobywaniu, produkcji metali szlachetnych i kamieni kosztownych,
 - wydobywaniu i realizacji bogactw naturalnych, oprócz realizacji bogactw naturalnych miejscowego znaczenia,
 - pośrednictwie finansowym, oprócz działalności w zakresie ubezpieczenia,
 - zarządzaniu przedsiębiorstwami,
 - dostarczaniu usług pocztowych (oprócz działalności kurierskiej),
 - sprzedaży przedmiotów sztuki i antykwiariatu, organizacji licytacji (aukcji) wyrobami sztuki, przedmiotami kolekcjonowania albo antykwiariatu.
2. Brokerzy, banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, lombardy, spółki leasingowe, firmy ubezpieczeniowe, instytucje emerytalnego zabezpieczenia, fundusze i firmy inwestycyjne i inne instytucje finansowe.
3. Podmioty gospodarcze, których udziałowcami są osoby prawne niebędące podatnikami jedyne go podatku, których udział wynosi co najmniej 25%.
4. Przedstawicielstwa, filie, oddziały oraz inne samodzielne oddziały osoby prawnej, która nie jest podatnikiem podatku jedyne go.
5. Osoby prawne – nierezydenci.
6. Podmioty gospodarcze, które na dzień przedstawienia oświadczenia o rejestracji jako podatnika jedyne go podatku mają dług podatkowy (Kodeks z 2.12.2010 r., nr 2755–VI, art. 291.5).

Powyższe zapisy Kodeksu Podatkowego Ukrainy wskazują, że nie wszystkie podmioty gospodarcze uznane zgodnie z Kodeksem Gospodarczym Ukrainy za podmioty małej przedsiębiorczości (Kodeks z 16.01.2003 r., nr 436–IV, art. 55) mogą stosować uproszczony system opodatkowania. Co prawda kwota wpływu jedyne go podatku od osób prawnych do budżetów miejscowych na Ukrainie zwiększa się corocznie i w 2013 roku wynosiła 1743,3 mln hrn (co w porównaniu z wpływem w 2010 r. daje wzrost o 238%), jednak udział wpływów jedyne go podatku od osób prawnych w całej kwocie wpływów jedyne go podatku do budżetów miejscowych ma odwrotną tendencję i corocznie zmniejsza się (w 2010 r. udział wynosił 38,6%, natomiast w 2013 r. – 26,3%). Ta sytuacja powstała na skutek zmiany kryteriów, na podstawie których małe przedsiębiorstwa mogą stosować uproszczony system opodatkowania, co przyczyniło się do zmniejszenia liczby takich podatników.

³ Kurs oficjalny Banku Narodowego Ukrainy z 11.12.2015 r.: 100 Euro = 2557,1951 hrn., <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>.

Jeśli chodzi o stawki jedyne go podatku, to małe przedsiębiorstwa uprawnione do stosowania tego podatku mogą decydować o wysokości stawek niezależnie od tego czy są one podatnikami podatku VAT (tab. 8).

Tabela 8

Stawki jedyne go podatku

Stawka zwykła	
2% od dochodu; podatnik jednocześnie jest podatnikiem VAT	4% od dochodu podatnik nie jest podatnikiem VAT w takim razie VAT jest zaliczony do stawki 4%
Stawka podwyższona	
4% od dochodu	8% od dochodu
Podwyższone stawki jedyne go podatku stosuje się do:	
1.	Kwoty przekroczenia dochodu uprawniającego do stosowania uproszczonego systemu opodatkowania.
2.	Dochodu dotyczącego działalności wyłączonej z zakresu przedmiotowego jedyne go podatku.
3.	Dochodu z działalności zakazanej dla podatników jedyne go podatku.

Źródło: opracowanie własne na podst. Kodeksu z 2.12.2010 r., nr 2755–VI, art. 293.

W przypadku przekroczenia w okresie sprawozdawczym⁴ dochodów pozwalających na stosowanie uproszczonego systemu opodatkowania (20 mln hrn), podatnicy zobowiązani są do zmiany systemu opodatkowania i od następnego okresu sprawozdawczego muszą stosować ogólny system opodatkowania działalności gospodarczej.

Analiza systemu podatkowego na Ukrainie pozwala zauważyć, że przedsiębiorstwa sektora SME mogą stosować uproszczenia w rozliczaniu podatków. Jednak przewidziane prawem ograniczenia w stosowaniu uproszczeń podatkowych oraz zawłość rozwiązań systemu podatkowego nie ułatwia prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwom z sektora SME.

Uwagi końcowe

Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i Ukrainy jest bezsporne. Potwierdzają to dane statystyczne dotyczące 2013 roku, w którym udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytworzonej produkcji i wartości dodanej wynosił odpowiednio w Polsce 56,4% i 54,6%, natomiast na Ukrainie – 55,6% i 60,2%. To właśnie małe i średnie przedsiębiorstwa w większości tworzą miejsca pracy. W Polsce ponad 59,4% zatrudnionych w przedsiębiorstwach pracuje w sektorze SME. Na Ukrainie ten wskaźnik jest jeszcze wyższy i wynosi 67,8%.

Mimo że w badanych krajach widać rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, to można zauważyć również bariery tego rozwoju. Istotnym ograniczeniem przedsiębiorstw sektora SME są obciążenia podatkowe i to zarówno ich wysokość, jak i wielość i zawłość rozwiązań. Co prawda polskie i ukraińskie prawo podatkowe przewiduje możliwości rozliczania się w sposób uproszczony, ale jest ono obwaro-

⁴ Okresem sprawozdawczym dla podatników jedyne go podatku jest kwartał kalendarzowy.

wane wieloma warunkami. Ponadto niestabilność prawa bilansowego nie sprzyja rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw. Zatem jakże ważne byłoby wprowadzenie znacznych uproszeń dotyczących obciążeń podatkowych, zmniejszenie zawichości rozwiązań oraz zwiększenie przejrzystości systemu podatkowego w badanych krajach.

Literatura

- Білик, М.Д. (2012). *Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогноз-ування: монографія* / М.Д. Білик, Т.О. Білик. – Київ: ТОВ «ПанТот».
- Білик М.Д. (2014). *Спроцєна система оподаткування в Україні: проблеми та напрями удосконалення* / М.Д. Білик, А.А. Саркієв // Молодіжний економічний дайджест [Електронний ресурс]: наук. електр. журн. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Наук. студентське т-во; редкол.: О.І. Олексюк (голова) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, nr 3.
- Святенко І.М. (2014). *Спроцєння оподаткування як метод податкового стимулювання малого підприємництва* / І. М. Святенко // Економічний простір, nr 83, Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2014_83_13.pdf.
- Соколовська А.М. (2012). *Податкова політика в Україні в контексті тенденцій реформування оподаткування у країнах ЄС* / Соколовська А.М., Кошук Т.В. // Фінанси України, nr 1.
- Директива Парламенту Europejskiego i Rady 2013/34/UE z 26.06.2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. Urz. UE L z 2013 r. nr 182/19.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2013 roku* (2014). Warszawa: GUS.
- Furman, Ł. (2012). Ryzyko podatkowe w działalności przedsiębiorstw. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, 696, *Ekonomiczne Problemy Usług*, 81.
- GUS Ukrainy. Pobrano z: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u.htm.
- Institut Budżetu i Badań Społeczno-ekonomicznych. Pobrano z: <http://www.ibser.org.ua/news/558/>.
- Kodeks Gospodarczy Ukrainy* z 16.01.2003 r., nr 436-IV. Pobrano z: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- Kodeks Podatkowy Ukrainy* z 2.12.2010 r., nr 2755-VI. Pobrano z: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- Ляшенко, В.І. (2011). *Вплив податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін* / В.І. Ляшенко, А.А. Просуленко // Вісник економічної науки України, nr 2 (20).
- Matejun, M., Kaczmarek, E. (2010). Wpływ form opodatkowania podatkiem dochodowym na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw. W: M. Matejun (red.), *Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Warszawa: C.H. Beck, 208–224.
- Podstawowe dane roczne o przedsiębiorstwach niefinansowych wg sekcji PKD i klas wielkości przedsiębiorstw*. Pobrano z: http://swaid.stat.gov.pl/Dashboards_PN/Podstawowe%20dane%20roczne/Tablice%20i%20wykresy%20predefiniowane/1.02.aspx.
- Stolarski, A. (2012). Konsekwencje podatkowe i paropodatkowe a wybór formy prawnej przez MŚP. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, 708, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 52.
- Ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U., nr 51, poz. 307, t.j. ogłoszony obwieszczeniem Marszałka Sejmu RP z 25.03.2010 r.
- Ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 1992, nr 21, poz. 86 z późn. zm.
- Ustawa z 2.07.2004 r. Prawo o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U., nr 173, poz. 1807.
- Ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U., nr 54, poz. 535, z późn. zm..
- Ustawa z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz.U., nr 144, poz. 930.

TAXATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN POLAND AND UKRAINE

Abstract: *Purpose* – The purpose of this article is to present and analyze corporate tax system in the SME sector operating in the Polish and Ukraine. The authors also compare the solutions for tax law in Poland and Ukraine.

Design/Methodology/approach – The authors used method of analysis of literature and legislation, comparisons and analogy method.

Findings – The importance of SME for the development of socio-economic Polish and Ukraine continues to grow. However, a major limitation of the development of SME are taxes, both the height and the multiplicity and complexity of the solutions.

Originality/value – The article presents the evaluation and comparison of taxes of SME operating in Poland and Ukraine.

Keywords: SME sector, taxation of small and medium enterprises, corporate income tax, personal income tax, value added tax

Cytowanie

Remlein, M., Romanchuk, K. (2016). Obciążenia podatkowe małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Ukrainie. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 5 (83/2), 241–252. DOI: 10.18276/frfu.2016.5.83/2-22.